

Bársony István:
JÓ AZ ISTEN

I.

Szántó Palihoz bizony nagyon jó volt az Isten. Olyan szülőket adott neki, akiknek minden gondolata csak ő volt, s akik készen lettek volna minden áldozatra, csakhogy belőle derék embert faragjanak.

A Szántó Pali apja egyszerű kereskedő ember létére jól tudta, hogy milyen nagy kincs a szorgalom s egyre nógatta a fiát, hogy tanuljon, mert csak a tudás biztosítja majd boldogulását az életben.

– Látod, fiam, szokta volt mondani, én hajnaltól késő estig a boltban vagyok elfoglalva s néha alig van annyi pihenőm, hogy kialhassam magamat. Mennyivel könnyebben fogsz te élni, ha orvos, ügyvéd, vagy mérnök leszel; pedig csak tőled függ, mert ha tanulni akarsz, én akármiféle pálya költségeit szívesen viselem, amíg egy garast érzek a zsebemben.

Szerencsétlenségre, Pali nem érdemelte meg ezt a nagy jószágot. Egyetlen fiú lévén, nagyon is tudta, milyen szeme-fénye a szüleinek s ez elbizakodottá tette. Tanulótársai sokszor emlegették előtte, hogy milyen irigylendő az, akinek olyan jómódú szülei vannak; Pali ebből arra következtetett, hogy az ő helyzetében fölösleges lenne magát nagyon megerőltetnie; minek dolgozzék az, akinek úgylis fenékgig tejfel a sorsa?

Szülei, kivált az apja, nagy szomorúan vették észre, hogy bizony Palinak mindenben inkább van esze, mint a tanuláson; esténként, mikor bezárták a boltot, búsan mondogatta feleségének: Pali ma megint egész nap csak játszott. Könyv sem volt a kezében. Pedig már a tizenharmadik évében van. Ha most nem jön meg az esze, meg a tanulási kedve, akkor kár tovább erőltetni, mert csak szerencsétlen, elzüllött ember lesz belőle.

A jó asszony, amennyire lehetett, pártját fogta rossz fiának, de az öreg boltos egyre csak azt hajtotta:

– Akiben zsenge fiatalsága éveiben nincs kedv valami iránt, azt kár arra erőltetni. Megvárom ezt az esztendő, s ha az eredmény nem lesz kielégítő, ha Pali megbukik, akkor elveszem az iskolából s valami mesterségre adom. Inkább legyen belőle egyszerű ember, aki legalább meg tudja keresni a kenyerét, mint olyan tudatlan úr-féle.

Pali véletlenül tanúja volt egyszer, mikor az apja így nyilatkozott. Ösmerte már annyira az öreget, hogy nem vehette tréfára szavait. Amilyen gyöngéd volt iránta mindig, ha arról volt szó, hogy örömet szerezhet neki, olyan hajthatatlan maradt, mikor a kötelességekről volt szó.

Pedig az év már vége felé járt s néhány hét múlva megkezdődtek a vizsgálatok...

Palinak nem ment ki többet a fejéből, amit hallott. Hogy ő valami mesterségre menjen! Talán kovács, vagy csizmadia legyen! Mégis szörnyűség ez. Felkelni hajnalban és neki állni a pörölynek, vagy a dikicsnek; alázatoskodjék, ha egy lovat hoznak hozzá patkolni, vagy egy csizmát foltozni! Ő, aki annyira el volt kényeztetve; aki reggel az ágyban itta meg eddig a kávéját és most egyszerre végig hasogassák a hátát lábszíjjal, ha nem hozza el a majsztramnak idejében a reggeli pálinkát!... Szörnyűség az!...

Minél inkább közeledett a vizsgálat nagy napja, annál inkább elborult a Pali jó kedve. Rossz lelkiismerete adódott, mert tudta, hogy sokkal kevesebbet tanult egész éven át, semhogy sikerrel letehetné a vizsgálatot, de azért nem volt annyi lelki ereje, hogy legalább most, az utolsó napokban, nekiüljön, és amint lehet, pótolja a mulasztottakat.

Olyanná vált igazán, mint valami gonosztevő. Kerülte társait, nem játszott többé, hanem elvonult a kert egyik sarkába és ott töprenkedett. Egészen belebetegedett már a sok tünődésbe.

Szülei, akik könyvvel a kezében látták a kert felé sompolyogni, azt hitték, hogy megszállta valami szentlélek és ott a fák árnyékában buzgón tanul. Az öreg boltos csak hallgatott. Majd a vizsgálat után is rá fog érni, hogy beszéljen, hogy jutalmazzon vagy büntessen.

Pali pedig a bokrok közt naponta keserves könnyeket hullatott. Félt a jövőtől, de feltámadt benne egyúttal valami más érzés is, ami legközelebb áll a lelkipurdaláshoz. Eszébe jutottak jó szülei, akik annyi áldozatot hoztak már érte. A szíve majd meghasadt, ha arra gondolt, hogy öreg apjának mily nagy bánatot fog okozni rossz bizonyítványával. Nem fog szólni a jó öreg semmit, csak rá néz majd szelíd, komoly tekintetével, amelyből ezt fogja kiolvashatni: „Hát ezt érdemeltük mi te tőled? Ezért törjük magunkat egész életünkben nehéz munkával, hogy ilyen legyen a te köszöneted?!”

Oh, nincs annál kegyetlenebb, mint mikor egy jó édesapa, egy szerető édesanya olyan búsan néz hálátlan gyermekére. Az a gyermek, aki olyankor oda nem borul a porba, hogy bocsánatot kérjen; az a fiú, aki egy ily szomorú percben meg nem javul, nem érdemli, hogy éljen.

Volt Palinak egy kis leánytestvére, alig tíz éves. Ez a kis angyal már annyi segítségére volt az anyjának, hogy ki sem lehet mondani.

A kertben segített a veteményezésnél, a gyomlálásnál, a szobában a takarításnál; még a főzéshez is kezdett érteni valamit.

És ő, a nagy kamasz fiú, egész életében nem tett még semmit, amivel a szülein könnyített volna. Csak bajukra volt mindig. Most még hozzá meg is fog bukni, mint tavaly, meg mint harmadéve.

A nap haragosan sütött le rá, szinte pörkölte. Elvonult a magas fák közé s lefeküdt a fűre. Fejét ráhajtotta egy vakondtúrásra, úgy nézett fel az égre, ahol a fodros szélű báránnyelű felhők úsztak ismeretlen hazájuk felé. Milyen jó dolga is van a felhőnek! Életre kél abból, hogy a nap melegsége elpárologtatja a harmatot meg a tengerek vizét s az apró gőzpárából lassankint sűrű sötét köd gyülemlik az égre, azt azután elkezd a szél taszítani, hajtani maga előtt, a nap rásüt a ködgomolyag szélére, attól szép fehéres színű lesz és íme, készen van a kék égen úszó bodros szélű felhő, ami csak örömet okozhat árnyékával, esőcseppjével, de bánatot senkinek.

Úgy elbágyadt, amint a fa tövében egyre pörkölte a befurakodó napsugár.

Lassankint már nem is gondolkodott, csak várt, várt, hátha valami csuda történik vele. De mikor olyan ritkán történnek csodák manapság!...

II.

Még egy napja volt a vizsgálatig.

Elrepült az idő, anélkül, hogy a várt csoda bekövetkezett volna.

Bealkonyodott, feljött a hold, mindenki pihenni ment. Csak egy pár óra választotta még el Palit, hogy odaálljon a tanár úr ítélőszéke elé, ami egyértelmű volt ránézvést a kétségbeeséssel. Valósággal kilelte a hideg, mikor rá gondolt. Mikor az apja aludni küldte, csak úgy betámolygott a kis oldalszobába, ahol az ágya volt.

És itt a magányban, ahol máskor oly jól érezte magát, egyszerre megszállották a lelkipurdalás ördögei. Képzeteiben mindenféle csúnya alak futkosott, röpködött körülötte, aki mind kárörvendve kacagott az ő nagy baján. Ott volt köztük a szomszéd hentesné is, aki haragot tartott a Pali szüleiére, s aki mindig nagyon örvendett, ha azt hallotta, hogy Pali rosszul tanul s nem lesz belőle semmi.

Borzasztó volt azt elgondolni, hogy mi lesz akkor, ha csakugyan megbukik. Az egész világ ujjal fog rá mutogatni, az anyja csak sír, az apja meg szótlán és komor lesz.

– Nem! – kiáltotta –, ennek nem szabad megtörténni, inkább akármilyen más, csak ez nem!

Maga sem igen tudta, mit csinál, felugrott az ágyból és lassan, remegve, öltözködni kezdett.

Azt gondolta magában, hogy inkább elmegy a szülői háztól örökre, inkább higgyék, hogy valami szerencsétlenség történt vele, semhogy léhának ismerjék meg, akiből csakugyan soha nem lesz semmi. Ha nem látják többet, talán megsiratják s néha szeretettel beszélnek felőle.

Mikor fel volt öltözve s az ajtó felé indult, elkezdett zokogni. Hát itt hagyja azt a jó anyát, aki annyira szerette? Édesapját, aki annyira boldog lett volna, ha ő iparkodó, szorgalmas gyermeknek mutatja magát?!...

Szerencsétlenségre, habozása rövid ideig tartott. A szégyentől való nagy félelem behajtotta a sokkal rosszabba. Mikor csendesen kinyitotta az ajtót, a szíve majd meghasadt bánatában. Kistestvére a szomszéd szobában felsírt; rosszat álmodott. Pali mint egy bolond futott végig az udvaron, a kerten. A házi kutyák vinnyogva, hízelegve vették körül, elkísérték a hátulsó kis ajtóig, amely a szőlőkertek felé nyílt.

Onnan még egyszer visszafordult Pali, leborult a fűre és *megcsókolta a földet*, melyet szülei mindennap tapostak, úgy vett búcsút külön, nehéz szívvel, a fáktól, a ménestől, a lugastól, meg a nyöszörgő komondoroktól.

Mikor azután már úgy érezte, hogy mindjárt nem bírja tovább kiállni a gyötrődést: hirtelen felugrott, és minthogy a kis ajtó zárva volt, átvette magát a kerítésen.

A holdvilág hidegen és némán nézett le a magas égről. Az út szélén szentjánosbogarak apró lámpafénye sugárzott; minden olyan csendes, olyan szép és mégis olyan szomorú volt.

Mikor a templom tornya az éjfél kezdte verni, Pali már messze járt attól a kedves kis várostól, amelyben szerető szülei olyan nagy bánatra fognak ébredni, ha felvirrad a hajnal.

Az éjszaka hűvössége lassankint lecsillapította. Nagyon elfáradt s leült az út szélén. Mit is akar most tulajdonképpen? Mikor elindult, csak a félelem hajtotta, anélkül, hogy tudta volna, hová. Most pedig itt van, teljesen magára hagyva a nagyvilágban.

Igazán kétségbeejtő volt a helyzete. Elkezdett azon gondolkozni, hogy mi tévő legyen, hogy éljen meg ezután? Mikor a kiállítás idejében Budapesten volt az apjával, sok fekete frakkos és fehér nyakkendőes fiúcskát látott a vendéglőkben, akik a vendégeket kiszolgálták. Ez a foglalkozás nem nagyon nehéz és elég kényelmes is. Talán még legjobb volna neki. Igen, de hogy jut el Budapestig, mikor az olyan nagyon messze van? Csak egy felelete lehetett rá: gyalog. Ha egyszer odaér, akkor majd kap alkalmazást. Egyelőre nincs más, mint faluról-falura menve, kéregetni egy kis ételt, egy pár krajcárt, hogy tovább mehessen.

A boldogtalan gyermekben megint megszólalt a kisbíró: tehát jobb lesz most a sorsod? Eddig csak tanulnod kellett volna, hogy örömet szerezz szüleidnek s mindenki megbecsüljön; most pedig végig kell majd koldulnod az országot, a magad és a szüleid szégyenére, hogy utólag is beállj valahová pincérinasnak, akit ütnek-vernek, s aki egész életében szolgál marad?

Nem lehet azt szóval kifejezni, hogy mit érzett Pali, mikor mindezt elgondolta. Annyira megszállta a bánat, hogy már-már a halált kívánta. Az Isten tudja, hogy mit csinált volna, ha egyszerre a távolból hangzó furcsa lárma el nem vonja kissé a figyelmét a szomorú gondolatokról. Minthogy azonban még gyermek volt, kíváncsian fordult arrafelé, ahol az út egy fordulójánál valami különös karavánt látott közeledni.

A hajnal derengő fénye ráesett a közeledő karavánra, mely olyan volt a távolban, mint egy boszorkánymenet.

Elöl egy sereg ló jött toporzékolva és prüszkölve, egyiken-másikon ült is valaki, aki a többi nemes állatot vezette. Azután két unalmasan lépdelő teve következett, iszonyú halmaz mindenféle csomagot cipelve. A tevék mellett cammogott egy szájkosaras medve, melyet egy fekete alak egyre bökődött, hogy jobban siessen, pedig a szegény mackót nagyon bosszantotta a hátán ülő majom, mely minduntalan megcibálta a bundáját.

A menetet egy pár nagy társzekér zárta be, amelyet lakásnak is bátran lehetett használni, mert épp olyan formájuk volt, mint egy háznak. Ajtó és ablak az oldalukon.

Pali csakhamar tisztában volt azzal, hogy ez ugyanaz a komédiás-csapat, amely a tavasszal az ő városukat is meglátogatta s most megy megint, azt Isten tudja hová.

Legnagyobb öröme volt akkor, ha az apja megengedte neki, hogy a cirkuszba mehessen; otthon meg is próbálta mindazokat a mutatványokat, amiket a pojacáktól látott, s ügyesen tornászó létere egynémelyik sikerült is neki.

Most eszébe jutott, hogy egyszer a cirkusztulajdonos, vendégeket verbuválni végigjárta a várost, s hozzájuk is bevetődött. Nagyon meglepte a derék komédiást az az ügyesség, mellyel Pali néhány bukfencet vetett előtte. Mondta is, hogy ilyen fiúcskákra lenne szüksége, akik csinosak és meg tudják nyerni a közönséget. Pali akkor a büszkeségtől azt sem tudta, hogy hová legyen, s ha merete volna, mindjárt megkérte volna az apját, hogy eressze el komédiásnak. De azóta is folyvást izgatottsággal gondolt rá, hogy milyen nagyszerű dolog lenne száz meg száz ember előtt köteleken mászkálni, nyaktörő ugrásokat csinálni s hallani a tapsot, amellyel őt, a „művészt”, üdvözli a nép.

Bátorságában azt hitte, hogy ez a véletlen találkozás egy magasabb intés arra, hogy megvalósítsa régi álmát. Egy pillanat alatt készen volt tervével.

Mikor a karaván egészen a közelébe ért. Pali kipattant az árok széléről az útra s egy pár csinos hengerbuckát vetett az előtt a lovas előtt, aki a menetet vezette. Ügyesen csinálta a dolgot s oly könnyűséggel dobta magát a fején keresztül, hogy ismét talpra esett, mint a macska.

Az elől poroszkáló paripa meg is ijedt tőle és félreugrott. A lovas, aki szunyókált s erre a váratlan mozdulata nem volt elkészülve, majd leesett lováról. Egy rántással megállította lovát s csodálkozva nézett a folyvást bukfencet vető fiúra.

– Ki vagy, mi vagy, kölyök? – kérdezte azután észrevehető meglepődéssel.

Az egész karaván megállt s Pali lelkendezve mondta el az igazgatónak, hogy hová való és hogy most hazátlanul bolyong.

Az igazgató leszállt a lóról s megveregette az ügyes fiúcska arcát.

– Akarsz-e velünk jönni, kis barátom? – kérdezte tőle.

Pali előtt a mennyország nyílt meg.

– Akarok – felelt csaknem ujjongva, s belecsapott az igazgató kérges tenyerébe.

A medve elkezdett morogni, mert a majom újra veszettül cibálta; az egyik kocsiból egy kakadu rikoitozása hallatszott ki; a kitanult kutyák, melyek a szekerekhez voltak kötve, ugattak.

– Látod, kis pajtás, valamennyien örülnek, hogy közénk kerülsz. Bull! – mordult aztán a medvét hajtó fekete emberre –, gondjaidra bízom a fiút. Egyelőre dugd be a kocsiba!

Bull pedig, a nagy cigány, akinek az volt a hivatása, hogy angolnak adja ki magát és nyaktörő mutatványokat csináljon a levegőben lógó kötélen: nyalábra kapta Palit és bedugta abba kocsiba, amelyben az igazgató két és fél mázsás felesége, meg a kakadu, meg az ágyút sütögető tengeri malac aludt.

A karaván újra megindult és lassan haladt tovább. A nap kibukkant a szemhatáron s mosolyogva csodálta meg a tarka menetet, mely így, a nappali világosságban, még sokkal nyomorúságosabbnak, sokkal elzüllöttebbnek látszott, mint máskülönben.

Az első néhány nap, a körülményekhez képest, elég túrhetően telt el.

Nem volt ugyan Palinak valami jó kosztja s hozzá kellett szoknia, hogy reggel kávé helyett ez fél pohárka pálinkát igyék, amihez egy darab kenyeret kapott, de azért nem panaszkodott, mert a sok mindenféle újság, amit látott, tapasztalt, egyelőre nagyon elfoglalta.

Mióta a cirkusz megérkezett új állomáshelyére, nem igen értek rá sokat foglalkozni vele, mert mindenkinek a maga dolga után kellett látnia; de hogy valami hasznát vegyék, hát az igazgatóné vizet hordatott vele, s a lovászok odaállították a ló mellé, hogy tanulja meg, miképpen kell velök bánni. Bull, a nagy cigány, lőkött rajta egyet, ha valahol véletlenül az útjába került.

Nappal csak megjárta volna ez az élet. Hanem mikor eljött az este, akkor Palinak mindig eszébe jutottak szegény szülei, akik most kétségbe vannak miatta esve. Ilyenkor a szerencsétlen gyermek órákig sírdogált magában, úgy, hogy mikor reggel felkelt, kidagadtak a szemei és vörösek voltak.

Az igazgató végre megunt a egyszer rákiáltott: – Ne sírj annyit, te kölyök, mert megvakulsz, s akkor kidoblak az utcára. Jókedvű légy, ha pojáca akarsz lenni!

És szegény Palinak, akarva, nem akarva, vidámnak kellett mutatnia magát. Attól kezdve juttattak a cirkuszban szerepet neki is. Bull, a főbohóc, befestette krétával az arcát, s nagy vörös foltokat rajzolt rá két oldalt, aztán egy vörös parókát nyomott a fejébe, meg tarkaruhát adott rá. Így kellett megjelennie este a közönség előtt. A pojácák egymásnak dobálták a levegőben és egyszer-máskor játékképpen vagy titkolt haraggal, nagyokat rúgtak rajta. A majom lépten-nyomon felpofozta, mert irigykedett rá, amiért Ella kisasszony, a műlovarnő, juttatott számára a cukorból meg a süteményből. A kecskének pedig különös kedve telt abban, hogy amikor lehetett, felöklelje.

De ha csak a bakkecskével lett volna baja! Hanem elkövetkezett nemsokára az idő, amikor véres könnyekkel siratta azt a pillanatot, amelyben összetalálkozott a cirkuszkaravánnal.

Akkor volt ez, amikor közelebbről kezdett Bullal megösmerkedni.

Ennek az óriás cigánynak úgy látszik, épp oly fekete volt a lelke, mint a teste.

Kegyetlen és vad hajlandósága néha iszonyú kitérőkre ragadta; a szegény medvét, melynek rézkarikát fűzött az orrába, úgy verte meg egy vasbottal, hogy a nyomorult pára véres tajtékot hányt kinyájában s bőgött, mintha elevenen megnyúznák.

Bull egy nagy tüzes pléh lapot tett a talpa alá s a kínozott fenevad akkor először két lábra állt, ezután a két hátulsó lábát is elkezdte emelgetni, kapkodni, hogy szabaduljon a forróságtól. Bull ezalatt egy repedt dobot püffölt s réztányérokat csattogtatott, ehhez pedig valami mormogó nótát dünnyögött. Így tanította táncolni a medvét.

Ennek az embernek a kezére volt bízva Pali.

Bull mindenekelőtt nekiesett és elkezdte húzni, ropogtatni, csavargatni a szerencsétlen fiú tagjait, hogy minél hajlékonyabbá tegye. Palinak csakhamar könnyek gyűltek a szemébe s később hangosan kezdett sírni. A kegyetlen ember kacagott.

A szegény Palinak majd megszakadt a szíve a nagy fájdalomban: nem elég, hogy kínozza ez a kegyetlen Bull, de még kacag is az ő kínjain. Most jutott csak igazán eszébe az édes otthon s még keservesebb sírásra fakadt. De a Bull szívét meg nem lágyíthatá.

– Ohó, pajtás! – kiáltott rá Bull –, ha komédiás akartál lenni, most tanulj, mert különben napszámos sem lehetsz a cirkuszban, s azzal jót húzott Palira egy nádveszővel, mert nem hajlította meg eléggé a derekát.

S mintha csak az Isten folyvást büntetni akarta volna abbeli bűnéért, hogy elhagyta a szülői házat, egyre-másra érték Palit a kellemetlenségek. Ha Bull nem bántotta, bántották a cirkuszbéli állatok. Egyszer a kecske öklelte vagy rúgta meg, máskor a majom legyintette pofon, de a legkeservesebb volt az a pillanat, midőn a medve rajta, az ártatlan Palin öntötte ki mérgét.

A medvét is Bull tanította s ha nem hajlott a jó szóra, a kegyetlen cigány ezt is ütötte-verte. Egyszer aztán a felbőszített medve az éppen ott ácsorgó Palinak esett, földhöz vágta s hatal-

masan meggyomrozta. Még szerencse, hogy az orrán szájkosár, a talpán meg pléh lemez volt s így az ijedtségen kívül komolyabb baja nem esett Palinak.

Ilyen volt a Pali élete a cirkuszban. Sőt még rosszabb, mert amellet, hogy kínozták, még koplaltatták is.

– Fialat még, hát könnyen kiállja – mondogatta az igazgatóné, aki hat ember helyett evett mindennap.

Hanem a kecske, meg a kitanult kutya, még az ágyút sütögető tengeri malac nem koplalt.

Oh, hányszor kívánta Pali vissza azt a boldog időt, amikor a szülei mellett volt s hallgatta szelíd korholásukat. Milyen szívesen tűrte volna már a dorgálást és mennyire rajta lett volna, hogy ne szidást, de inkább dicséretet érdemeljen!

Csakhog máj késő volt. Hónapok teltek el azóta lassankint, hogy megszökött a szülői háztól; apja anyja már halottnak hiszik, elsiratták, majd egyszer el is felejtik; hát hogy tehetné ő most, hogy visszamenjen abba a paradicsomba, ahonnan önmagát számúzte? Nincs ott már ő neki helye többet!...

Így okoskodott a boldogtalan fiú s amellet egyre sorvadt, egyre soványodott. A nemrég oly életerős, vidám és egészséges gyermek már-már olyanná vált, mint egy madárijesztő; a szemei be voltak esve, köhögni kezdett, de azért minden este ott bukfencezett a népnek s mindenféle izetlen bolondságokat követett el akkor, amikor inkább sírni szeretett volna.

Egyszer azután betelt szenvedésének a mértéke.

Majdnem egy év óta volt már a cirkusz legkisebb pojácája. Ez idő alatt iszonyú sok verést kapott Bulltól, aki napról-napra részegesebb lett s nemcsak kegyetlenebbé vált, de néha hasznát sem lehetett venni az előadásakor.

Az igazgató régen elcsapta volna már, de a medvével csak ő tudott bánni, meg különben is kell egy olyan ember, aki mikor a „lecké”-ről van szó, ne sokat törődjék egy kis siránkozással. Így aztán Bull ott maradt s mikor részeg volt, Pali helyettesítette.

Egy rövid év alatt ez nagyon sok volt, mert tudnunk kell, hogy Bull csinálta a cirkusz összes művészei közt a legmerészebb dolgokat. Persze könnyű volt neki, mert soha nem volt józan s így jóformán tisztában sem volt azzal, hogy néha mekkora veszedelemben forog.

Kivált a levegőben függő kötélén végzett nagy dolgokat, mikor a cirkusz egyik végéről a másikra dobálta magát. Ilyenkor a nézőkben meghűlt a vér. Pali már egy hét óta próbálgatta ezt a merész mutatványt, természetesen mindig a kellő óvintézkedéssel, ami abból állott, hogy kötelet kötöttek a derekára, mely a cirkuszbodé tetejéhez volt erősítve, meg hálót terítettek ki alatta, hogy ha leesik, ki ne törje a nyakát.

Ha még egy jó pár napig gyakorolhatta volna magát, akkor bizonyosan sikerült volna is, mert Pali vakmerő és elszánt volt. E tekintetben csakugyan jó mestere volt Bull; de azt senki sem tudta, hogy főképpen azért olyan vakmerő, mert megunta már az életét s nem féltette egy cseppet sem.

Egy este, valami ünnepnapon, nagyszerű előadásra készültek a cirkuszban. Mikor azonban az előadásuk kezdődnie kellett volna, Bull ott hevert a szalmán: horkolt és rugdalózott.

Az igazgató kétségbe volt esve. Mi lesz most már a halálugrással? Ki vállalkozik arra a veszedelmes feladatra, hogy a cirkusz egyik oldaláról, a függő kötél segítségével, átdobja magát a másik oldalra s röptében elkapja a másik kötelet? Aki megtéved, lezuhan és összetöri magát, az bizonyos. Csak Bullnak van annyi bátorsága, meg ügyessége, hogy ezt elvégezze baj nélkül.

Pedig a közönség megköveteli ezt a mutatványt, mert ott van a műsoron.

A legnagyobb zavar pillanatában előállott Pali.

– Ha megígéritek, hogy nem vertek többé, akkor én megteszem – monda elszántan.

Az igazgatóné az ölébe kapta erre a szóra és összecsókolta; az igazgató pedig megesküdt, hogy halálfia lesz, aki ezentúl egy újjal is hozzányúl. Hogy nyomatékokot adjon szavainak, mindjárt oda is rohant a részegen horkoló Bullhoz és a múlt időkben kiosztott pofonokért hatalmasan megrúgta egy párszor. Még Pali volt az, aki végre közbelépett, hogy megakadályozza ezt a szívtelen elégtételadást.

Mialatt Palit felöltöztették a nagy mutatványhoz, az igazgatóné rumot adott neki, Ella kisasszony pedig teletömte a száját narancssal. Úgy kényeztették, mintha mindnyájuknak édes gyermeke lett volna.

Egyszer azután felhangzott a jelző csengő éles hangja, mely hívta Palit a – halálugráshoz.

IV.

Nem ismert volna rá senki arra a kis hitvány fiúra, aki úgy látta, hogy erre az alkalomra felöltöztették.

Csupa csillogó arany és ezüst volt rajta minden, a fején kis vörös csörgősapka, az arca fehér mázzal bevonva.

Mikor kifutott a homokra, hogy meghajtsa magát, egyszerre száz tenyér csapódott össze üdvözlésére. A zene elhallgatott, mint mindig, amikor valami nagyon veszedelmes mutatványról van szó. Pali érezte, hogy a vér a fehér festék alatt előnti az arcát. A szíve gyorsabban vert, de azért nem félt. Inkább örült. Végre kitünteti magát s nem lesz többé kutyája senkinek. Csak egy kis bátorság és minden jól alakul.

Habozás nélkül a kötélhez futott s gyorsan, mint a macska, elkezdett rajta felfelé kúszni. Maga is csodálkozott, mikor a nyújtót elérte a magasban, hogy milyen ruganyosak az izmai. Azután jelt adott s alant a szolgák egyet lódítottak a kötélen, egyszerre ingásba hozta a nyújtót, melyen Pali állt.

A következő percben nagy széles ívvel hintázott el a nézők feje fölött a kisfiú.

Mindenki feltekintett hozzá a magasba. A hintázás egyre gyorsabbá, egyre vakmerőbbé vált s egyszer csak eleresztette a gyermek a kötelet s nagy hengerbuckát vetve a levegőben, átröpült a túlsó oldalára a cirkuszbódénak, ahol ügyesen megkapta a lecsüngő kötelet.

Ujjongó tapsvihar követte ezt a nyaktörő mutatványt; az igazgató is elragadtatva kiáltotta: bravó, fiam, bravó! Csak rajta!...

Ismételnie kellett az egészet. Pali újra megkezdte a szédítő hintázást, valami mámor szállott az agyára, büszkén nézett le a közönségre s elfelejtette e pillanatban minden eddigi szenvedését.

De oh, abban a pillanatban, amint másodszor is eleresztette a kötelet, hogy a halálugrással átrepülje a cirkuszt, iszonyúan felsikoltott, s anélkül, hogy csak a kezét is kinyújtotta volna a mentőkötél felé, lezuhant szegény a magasból s nagy puffanással csapódott le a cirkusz közé-pére.

A boldogtalannak az utolsó pillanatban három gyászruhás alakra esett a tekintete, akik őt bizony nem ismerték meg a pojáca öltözetben. Szülei, meg kis nővére voltak azok ott a nézők közt. Láttukra Pali elvesztette eszméletét, a legválságosabb pillanatban.

Mikor magához tért nem látta sem az igazgatót, sem a kegyetlen Bullt, Csak egy szelíd apáca ült mellette, aki ápolta és intett neki, hogy csendesen viselje magát, mert csak akkor gyógyulhat meg.

A szegény fiú kettétörte mind a két lábát. Mikor kieresztették a korházból, mankón bicegett el, mint egy koldus.

Az első, akivel az utcán találkozott, egy angyalarcú gyermekleány volt, aki alamizsnát akart neki adni. Pali elpirult, de nagy nyomorúságában mégis kinyújtotta a kezét, hogy az alamizsnát elfogadja. Ekkor jobban rátekintett a leánykára s minden csepp vére a szívére tolult. Zokogva borult térdre és újra elvesztette eszméletét.

Az angyali leányka a saját húga volt...

Pali arra tért magához, hogy langyos cseppek pörögnek végig az arcán. Még mindig kishúgára gondolt s csodálkozott, hogy nem látja maga mellett, pedig úgy tetszett az imént, mintha őt siratta volna s azért érezte volna az arcára hulló langyos könnycseppeket.

Ekkor észrevette, hogy hisz ő maga az, aki sír. Szemei még most is telve a megbánás igaz gyöngyeivel, amelyek olyan drágák a jó Isten előtt.

De ni! Mi ez?! Hol van a mankó, hol van a kórház, a sánta láb?!... Oh, Isten, te jóságos Isten! Hisz ez itt, amire a Pali szeme esik, köröskörül mind olyan jól ismert kedves tájék; az apai kúria, a kert, a szilvafák, ő maga itt a pöszméte bokor alatt, a fehérszélű felhők az égen!... Oh, mégis jó az Isten! Hát hiszen mindez a rettenetesség: a szökés, a cirkusz, a goromba Bull, a halálugrás, az alamizsna, mind csak álom volt! Palit elnyomta a meleg nyári nap s csak úgy álmában élte át azt a sok szörnyűséget, amit az imént elmeséltem róla!

Mikor ezt megértette a rossz útra tévedt fiú, ott nyomban a pöszméte bokor mellett, térdén állott s hálát adott az Istennek, hogy ezt a szörnyű álmot küldte rá. Most már, hogy megértette, mily sors fenyegeti, ha nem tanul, egészen másképpen fogja venni a dolgát. Neki lát egész lélekkel; van még vagy három hete, az alatt temérdekét lehet tanulni. Az Isten megsegíti az őszinte iparkodást!

És mikor csakugyan eljött a vizsgálat ideje, Pali megszerezte szüleinek azt az örömet, hogy elég jól felelt és nem bukott meg.

Hanem attól fogva sohasem volt többé hanyag s a múlt esztendőben már kitűnő bizonyítvánnyal állított be apjához, aki örömkönnnyek közt ölelte keblére, mialatt így szólt:

– Palit egy álom mentette meg! Mégis jó az Isten, akinek kiszámíthatatlan eszközei vannak, a mi javunk előmozdítására. Bízunk hát őbenne, de legyünk amellettt jók és becsületesek, hogy kegyét megérdemeljük.

(1889-1890/1,2,3)